

УДК 911:378 (477)

ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Роман Лозинський, Володимир Біланюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна*

Проаналізовано зміни в підготовці фахівців-географів в Україні у контексті реформування системи вищої освіти. Зокрема, на підставі матеріалів про вступ 2016 р. у вищі навчальні заклади держави на географічні спеціалізації на перший курс (для здобуття освіти за кваліфікаційним рівнем “бакалавр”) виявлено сучасні тенденції і проблеми географічної освіти у вищих навчальних закладах України. Схарактеризовано можливості вступу на географічні спеціальності у 2017 р. й наступні роки з урахуванням останніх змін у сфері освіти.

Освітня реформа в Україні суттєво вплинула на підготовку у вищих навчальних закладах фахівців із географії. У 2015 р. Міністерство освіти і науки України ухвалило новий перелік галузей знань і спеціальностей, за якими ведуть підготовку студентів. Кількість студентів, що почали 2016 р. навчання на географічних спеціалізаціях, суттєво зменшилася порівняно з попередніми роками. Рівень студентів, зокрема, за поданими сертифікатами зовнішнього незалежного оцінювання, також суттєво знизився. Кількість студентів, що вступають на географічні спеціальності, залежить від кількості місць державного замовлення, які виділяє Міністерство освіти і науки

Усього на географічні спеціальності 2016 р. вступило близько 900 студентів. Найбільшими осередками підготовки фахівців-географів є Київський національний університет імені Тараса Шевченка і Львівський національний університет імені Івана Франка. Найближчими роками можливе подальше зниження престижу географії. Для подолання негативних тенденцій географічну освіту в університетах необхідно оновити відповідно до світових вимог.

Ключові слова: географія, науки про Землю, середня освіта, спеціальність, спеціалізація, вищий навчальний заклад.

В Україні триває реформа вищої освіти. Кінцевою метою цієї реформи є входження української системи вищої освіти в європейський освітній простір. В Угоді про асоціацію України з Європейським Союзом питанню вищої освіти присвячено окремий розділ – 23-й: “Освіта навчання та молодь”. У ст. 431 Угоди зазначено, що Україна і країни, що є членами Європейського Союзу, зобов’язуються активізувати співробітництво в галузі вищої освіти, зокрема, з метою: 1) реформування та модернізації систем вищої освіти; 2) сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; 3) підвищення якості та важливості вищої освіти; 4) поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами; 5) розширення можливостей вищих навчальних закладів; 6) активізації мобільності студентів та викладачів; 7) співробітництва в галузі освіти для спрощення доступу до отримання вищої освіти [10].

Співробітництво у сфері вищої освіти України та Євросоюзу має відбуватися з урахуванням рекомендацій, що містяться у двох основних документах Європарламенту, які стосуються сфери вищої освіти: Рекомендації Європейського Парламенту та Ради

від 15 лютого 2006 р. про подальше європейське співробітництво в галузі забезпечення якості вищої освіти (№2006/143/ЄС) [9] і Рекомендації Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. щодо створення європейської кваліфікаційної системи для можливості отримувати освіту протягом усього життя (№ 2008/С 111/01) [11].

Освітні реформи в Україні актуалізували дослідження, пов'язані з різноманітними питаннями сучасного стану, проблем та перспектив розвитку географії в Україні як складової системи вищої і середньої освіти.

Наша мета – аналіз вступу в 2016 р. на перший курс (для здобуття освіти за кваліфікаційним рівнем “бакалавр”) у вищі навчальні заклади на географічні спеціалізації в контексті реформування системи вищої освіти, а також з'ясування перспектив розвитку географічної освіти в Україні на найближчі роки.

Головним джерелом інформації була інформаційна система “Конкурс” [1], яка відображала головні етапи вступу у вищі навчальні заклади, також використано нормативні документи Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, матеріали офіційних веб-сторінок вищих навчальних закладів, інформацію Міністерства освіти і науки України, оприлюднену на його офіційному сайті, інтерв'ю пресі посадових осіб Міністерства.

Система вищої освіти України передбачає таку ієрархію професійної підготовки у вищих навчальних закладах: галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітня програма. Галузь знань – це основна предметна область освіти і науки, що охоплює групу споріднених спеціальностей. Спеціальність – складова галузі знань, за якою відбувається професійна підготовка. Спеціалізація – складова спеціальності, що визначена вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої освіти. Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності.

Одним з наслідків реформи системи вищої освіти стало ухвалення Кабінетом Міністрів України наприкінці квітня 2015 р. нового “Переліку галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” [8]. У цьому переліку не було спеціальності “Географія”, що суттєво вплинуло на вступ студентів на географічні факультети і кафедри вищих навчальних закладів України влітку 2016 р. Можливість здобувати вищу географічну освіту лише як спеціалізацію була у межах двох спеціальностей: 014 “Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)” і 103 “Науки про Землю”. До спеціальності “Науки про Землю”, крім географічних наук, увійшли також геологічні науки та деякі інші науки про геосфери Землі, які раніше були окремими спеціальностями. Такі зміни у правилах вступу суттєво зменшили кількість студентів, що вирішили здобувати вищу географічну освіту.

Наприкінці 2015 р. відбувалося узгодження ліцензованого обсягу підготовки студентів з новим “Переліком”. У підсумку ліцензований обсяг підготовки географів розподілено між спеціальностями “Середня освіта” і “Науки про Землю”. Вищі навчальні заклади, у яких готували географів, обрали різні способи розподілу, що згодом вплинуло на результати вступу. Зокрема:

- більшість педагогічних закладів, а також деякі інші, увесь ліцензований обсяг перевели у спеціальність “Середня освіта”;
- більшість класичних університетів, а також частина педагогічних, ліцензований обсяг розподілили між спеціальностями “Середня освіта” і “Науки про Землю”.

Пропорції розподілу були різними. Класичні університети найчастіше більше обсягу надали спеціальності “Науки про Землю”, педагогічні – спеціальності “Середня освіта”. Деякі заклади розподілили порівну;

– деякі класичні університети (у Харкові, Одесі), а також окремі спеціалізовані заклади, які ніколи не готували педагогів, увесь ліцензований обсяг перевели у спеціальність “Науки про Землю”.

Різні способи вищі навчальні заклади обрали також для вибору під час вступу 2016 р. назви спеціалізацій. Для спеціальності “Середня освіта” була змога, крім основної спеціалізації “Географія”, подавати другу спеціалізацію та додаткову спеціалізацію. Проте такою можливістю скористалися лише Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк), Приватний вищий навчальний заклад “Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука” (м. Рівне). Інші заклади в інформаційну систему “Конкурс” подали спеціалізацію “Середня освіта. Географія”.

Для спеціальності “Науки про Землю” більшість університетів, які раніше готували географів, запропонували спеціалізацію “Науки про Землю. Географія”. Київський національний університет імені Тараса Шевченка запропонував абітурієнтам п’ять спеціалізацій: “Гідрологія”, “Економічна географія”, “Картографія”, “Метеорологія”, “Природнича географія”. Значна частина закладів не уточнювала спеціалізації, тобто студенти вступали на спеціальність “Науки про Землю”, спеціалізацію “Науки про Землю”. Вступ за такою спеціалізацією запропонували деякі університети, які раніше взагалі не готували географів. Крім того, траплялися й інші назви спеціалізацій, пов’язані з географією: “Географія та гідрометеорологія”, “Геоінформатика”, “Гідрометеорологія”.

Вступ у 2016 р. мав також суттєві особливості розподілу бюджетних місць. Для спеціалізації “Середня освіта. Географія” Міністерство освіти і науки України визначило обсяги державного замовлення підготовки здобувачів вищої освіти. Ці обсяги були суттєво меншими порівняно з 2015 р. Для спеціальності “Науки про Землю” Міністерство оприлюднило пропозиції щодо обсягу державного замовлення у 2016 р., запропоновані вищими навчальними закладами на основі обсягів та результатів вступу 2015 р. Усі ці документи оприлюднено лише напередодні початку вступної кампанії 2016 р. У підсумку в перші дні подання документів у системі “Конкурс” щодо більшості спеціальностей не було інформації про кількість бюджетних місць, що певною мірою дезорієнтувало абітурієнтів.

Інша особливість вступу 2016 р. – застосування принципу “бюджетні місця мають йти за абітурієнтами”, відповідно до якого університети, у які було подано заяви абітурієнтів, що мали високі конкурсні бали, могли сподіватися на додаткові бюджетні місця.

Усього 2016 р. в Україні (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та зони проведення антитерористичної операції) понад 30 вищих навчальних закладів приймали абітурієнтів на географічні спеціалізації. Точної кількості не відомо, тому що деякі вищі навчальні заклади цього року вперше подали спеціальність “Науки про Землю” без уточнення спеціалізації і не було відомо, якою за змістом вона буде: географічною, геологічною чи чимось середнім.

За даними на час завершення вступної кампанії (серпень 2016 р.) на географічні спеціалізації на перший курс (бакалаврат) зараховано близько 900 абітурієнтів (на

30 % менше, ніж у 2015 р.), з них понад 95 % – на денну форму навчання. Усього ж в Україні на денну форму навчання на бакалаврат зараховано майже 185 тис. абітурієнтів. Тобто географічну спеціалізацію здобуватимуть менше ніж 0,5 % студентів першого курсу бакалаврату.

Зараховані абітурієнти розподілені приблизно порівну між спеціальностями “Середня освіта” та “Науки про Землю”. Однак у спеціальності “Науки про Землю” понад 85 % усіх абітурієнтів вступило лише у вісім університетів (у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Дніпропетровську, Чернівцях, Луцьку, Вінниці). У спеціальності “Середня освіта” розподіл студентів був рівномірнішим, найбільше вступило у Львів, Київ (два університети), Переяслав-Хмельницький, Луцьк, Чернівці, Ніжин, Чернігів, Кіровоград, Полтаву.

У 2015 р. за даними статистичного щорічника “Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України” на спеціальність “Географія” на перший курс зараховано 1 253 студенти [3, с. 131], у 2014 р. – 1 441 [4, с. 127], у 2013 р. – 1 847 [5, с. 127], у 2012 р. – 1 972 студенти [6, с. 138].

Причин зменшення загальної кількості студентів, що отримуватимуть географічну освіту, є декілька: зменшення кількості випускників шкіл і, відповідно, абітурієнтів; зменшення кількості бюджетних місць; поділ географії між двома спеціальностями, відповідно до нового переліку, що сприяло зниженню важливості географії, а також частково дезорієнтувало абітурієнтів; застосування нововведення у процесі надання бюджетних місць: якщо абітурієнт не подавав документи на визначене для нього бюджетне місце, то воно втрачалося для цього закладу й цієї спеціальності.

Унаслідок того, що була єдина вступна група “Науки про Землю”, у деяких класичних університетах 2016 р. географи отримали більшість бюджетних місць із тих, які в минулі роки мали геологи. Причиною цього був вищий середній бал абітурієнтів, що вступали на географію, порівняно з вступниками на геологію. Зокрема, це відбулося у Києві, Львові, Одесі, Харкові.

Інші найважливіші тенденції вступу 2016 р. на географічні спеціалізації такі.

1. У 2016 р. зменшилася загальна кількість заяв на географічні спеціалізації порівняно з кількістю заяв на напрям “Географія” у 2015 р. Якщо врахувати, що значна частина абітурієнтів заяви подавали одночасно на спеціальність “Науки про Землю. Географія” і “Середня освіта. Географія”, то кількість абітурієнтів, що обрали географію, була ще меншою, ніж кількість заяв.

2. Спеціалізація “Науки про Землю. Географія” загалом мала більшу популярність, ніж “Середня освіта. Географія”. Особливо це стосувалося найбільших центрів географії, класичних університетів (Київ, Львів, Чернівці та ін.). У педагогічних університетах, де було дві спеціалізації, загалом популярнішою була “Середня освіта. Географія”. Однак на кількість заяв суттєво впливала кількість бюджетних місць.

3. Унаслідок використання принципу “бюджетні місця мають йти за студентами” перевагу отримали найбільші центри географічної освіти в Україні загальнодержавного й міжрегіонального значення: найбільше бюджетних місць було додано на географію університетам Києва, Львова, Харкова, Дніпропетровська, Луцька, Чернівців.

4. Тривожною тенденцією стала відмова частини абітурієнтів від реального бюджетного місця на географію для навчання на платній формі на престижнішій спеціальності або у іншому регіоні. Від цього постраждали Київ, Львів, Одеса, Харків, Луцьк, Переяслав-Хмельницький, Чернівці й ін. Загалом втрати були доволі суттєвими.

У деяких університетах не заповнено до 25 % виділених бюджетних місць. Порівняно малими були втрати у Києві, очевидно тут вплинув чинник навчання в столичному провідному навчальному закладі, який зменшив кількість відмов. Однак зазначимо, що певна частка відмов від бюджетних місць (у середньому 5–10 %) була на всіх спеціальностях незалежно чи це географія, чи, наприклад, право.

5. Суттєво зменшилася кількість вступників на платну форму навчання. І раніше на географію, на платну форму навчання, вступало порівняно небагато абітурієнтів. Ліпшою була ситуація лише в Західному регіоні. Цього ж року навіть в університетах заходу України суттєво зменшилася кількість студентів-платників. Населення не має грошей, а якщо уже вирішують платити за здобуття вищої освіти, то за престижнішу спеціальність.

6. Рівень студентів, зокрема, за поданими сертифікатами, конкурсним балом, загалом виявився орієнтовно середнім. Адже було чимало спеціальностей, де він був нижчим, особливо на спеціальності “Середня освіта”, деяких технічних спеціальностях тощо. Однак порівняно з 2015 р. середній рівень абітурієнтів, що вступали на географію, знизився. Дуже тривожною тенденцією є зменшення кількості абітурієнтів, що вступили на географію, із найвищими конкурсними балами, принаймні понад 180,0. Усього в Україні цього року таких абітурієнтів на географічні спеціальності вступило 14 (з них 7 – у Київ), з них лише двоє мали конкурсний бал понад 190. Для порівняння – лише у ЛНУ імені Івана Франка на спеціальність “Право”, в 2016 р вступило 66 осіб із конкурсним балом 180 і вище. Конкурсний бал вступників на спеціальність “Науки про Землю” загалом був вищим, ніж на спеціальність “Середня освіта”.

7. Найбільше абітурієнтів вступило на бакалаврат з географії в КНУ імені Тараса Шевченка й ЛНУ імені Івана Франка. КНУ імені Тараса Шевченка попереду за підсумками вступу на денну і заочну форми навчання. На денну форму найбільше вступило у ЛНУ імені Івана Франка. КНУ імені Тараса Шевченка є також лідером за якісним складом студентів.

8. Спроба поділу географії на вузькі спеціалізації (у Києві) підтвердила відомий факт – абітурієнти орієнтуються на відомі назви, які вони вважають цікавішими і (або) перспективнішими. Відповідно, економічна географія приваблювала їх значно більше, ніж, наприклад, гідрологія чи картографія. Хоча тут також був значний вплив чинника кількості заявлених бюджетних місць.

9. Вступ 2016 р. загалом засвідчив також, що студенти йдуть усе-таки туди, де є більше бюджетних місць, тобто гасло Міністерства освіти і науки України “бюджетні місця мають йти за студентами” виявилось не зовсім коректним. Абітурієнти здебільшого “йшли за бюджетними місцями”, Міністерство лише ввело оперативний механізм коригування кількості бюджетних місць відповідно до популярності університетів серед вступників з високим балом.

10. Як і в попередні роки, простежувалася перевага Західного регіону України за загальною кількістю абітурієнтів, що вступили на географічні спеціалізації, порівняно з центральними, південними, східними регіонами. Така ситуація зумовлена трьома чинниками: демографічним, історичним, географічним. По-перше, на заході України найбільше випускників шкіл, адже в регіоні найліпша демографічна ситуація, найвищий рівень народжуваності й, відповідно, висока частка осіб студентського віку. По-друге, розвиток географічної освіти і науки на заході України, зокрема в Галичині, має давню традицію, ще з XIX ст. По-третє, розвитку географії у регіоні сприяє різноманітність

місцевих природних умов і ресурсів (зокрема, тут розташовані Українські Карпати, найвищі гори на території України), що певною мірою стимулює географічні дослідження та підвищує популярність географії.

11. В Україні останніми роками занепадає підготовка географів на заочній формі навчання. У 2016 р. лише декілька вищих навчальних закладів набрали невеликі групи студентів-заочників, найбільше – університети Києва (КНУ і КНПУ) та Чернівців.

Загалом вступ на географічні спеціалізації у 2016 р. засвідчив, що географічна освіта в університетах є критично залежною від кількості наданих бюджетних місць, а їх ставатиме щоразу менше.

Наприкінці листопада 2016 р. на засіданні Кабінету Міністрів України ухвалено рішення про відновлення у “Переліку” окремої спеціальності “Географія”, воно набуло чинності 1 лютого 2017 р. [7]. Це рішення стало наслідком численних звернень представників географічного середовища України, занепокоєних майбутнім географії як науки. Рішення звичайно ж загалом є позитивним для географії. Однак деякі особливості його ухвалення знову ж таки можуть послабити позиції географії під час вступу 2017 р. Адже, по-перше, географію потрактовано як нововведену спеціальність, тому для неї не передбачено бюджетних місць. Питання щодо повернення спеціальності “Географія” бюджетних місць, які до 2016 р. були за нею, а потім відійшли до спеціальності “Науки про Землю”, наразі не вирішене. Крім того, у межах спеціальності “Науки про Землю” залишилися гідрологія, океанографія, кліматологія, метеорологія, які в Україні розвивалися в тісному взаємозв’язку з географією.

Тенденції освітньої реформи наприкінці 2016–на початку 2017 р. свідчать про подальше погіршення ситуації зі вступом у вищі навчальні заклади для здобуття географічної освіти. Прийнято декілька нових рішень, які, на наш погляд, можуть сприяти зменшенню вступу на географічні спеціалізації. Це, зокрема, такі рішення.

1. Зменшення загальної кількості заяв, які можуть подавати абітурієнти. У 2017 р. у ході вступу можна буде подавати на бюджетні місця всього дев’ять заяв на чотири спеціальності (у 2016 р. – 15 заяв на п’ять спеціальностей) [2]. Це може дещо зменшити кількість заяв на географічні спеціальності й спеціалізації, особливо абітурієнтів з вищим балами, тому що географія не належить до найпрестижніших спеціальностей. У 2016 р. серед тих, хто поступили на географічні спеціальності на бюджетні місця, частка абітурієнтів, для яких пріоритет був 10 і нижче становила близько 5 %.
2. Запланований Міністерством освіти і науки України швидкий перехід до системи профільних шкіл. Унаслідок цього з часом може виникнути ситуація, коли в більшості шкіл України у старших класах географія не буде окремим обов’язковим предметом. Її викладатимуть повноцінно лише в профільних школах. Проте сучасна ситуація в середній освіті засвідчує, що лише незначна частина шкіл обере профілем географію. З огляду на це в перспективі ще більше зменшиться кількість вступників на географічні спеціальності.

Крім того, не припиниться дія інших чинників, які загалом сприятимуть зменшенню кількості абітурієнтів, зокрема: зменшення кількості випускників шкіл; конкуренція з боку вищих навчальних закладів інших країн, особливо Польщі.

Останні рішення щодо зміни порядку виплати стипендій, за якими зменшується кількість студентів, які зможуть їх отримувати, може зменшити кількість школярів, які

вступатимуть у вищі навчальні заклади. Усе це на географії відобразиться більше, ніж на багатьох інших спеціальностях, оскільки вона не належить до надто популярних.

На підготовку географів можуть вплинути також зміни в межах спеціальності “Середня освіта”. Імовірно, що за декілька років повноцінно запрацює підготовка бакалаврів не лише за основною спеціальністю, а й за другою і додатковою. Тут також є загрози для географії, адже не відомо, наприклад, чому нададуть перевагу абітурієнти, які вступатимуть на спеціальність “Середня освіта”: спеціалізації “Історія і географія” чи “Географія та історія”, “Біологія і географія” чи “Географія і біологія”. У перспективі підготовка студентів на спеціалізації “Середня освіта. Географія” може щораз більше відособлюватися від підготовки географів-практиків і науковців.

Отже, найближчими роками, швидше за все, відбуватиметься подальше зниження престижності географічної освіти. Поєднання цієї тенденції з іншими негативними чинниками розвитку географії підвищує ймовірність настання затяжної кризи в географічній науці України. Може розпочатися занепад деяких осередків географічної освіти і науки. Зменшиться кількість вищих навчальних закладів, які матимуть аспірантуру й магістратуру з географії. Імовірно, що залишиться близько десяти центрів розвитку географії як науки, близько 15 центрів зосередяться на підготовці вчителів географії. Географічну спільноту України чекає важка робота з підвищення престижу географії, введення нових географічних спеціалізацій, оновлення географії відповідно до світових вимог. За складної економічної ситуації в державі, сучасного становища сфери науки й освіти зробити це не просто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформаційна система “Конкурс”. URL: <http://vstup.info>.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.10.2016 № 1236 “Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16>.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/16 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. К., 2016. 171 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014/15 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. К., 2015. 169 с.
5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013/14 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. К., 2014. 169 с.
6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2012/13 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. К., 2013. 169 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2017 р. № 53 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/53-2017-%D0%BF/paran2#n2>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка

- здобувачів вищої освіти”. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.
9. Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/С 111/01 “Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом усього життя” від 23 квітня 2008 р.
URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_988.
 10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
 11. Recommendation of the European Parliament and of Council of 15 February 2006 on further European cooperation in quality assurance in higher education (2006/143/EC).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0143>

REFERENCES

1. *Information system “Concurs”* (2016). Retrieved from: <http://vstup.info> (in Ukrainian).
2. *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13.10.2016. N 1236 “Pro zatverdzhennya Umov pryjomu na navchannya do vyshhyx navchalnyx zakladiv Ukrayiny v 2017 rotsi”* (2016). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1515-16> (in Ukrainian).
3. *Key indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of 2015/16 school year*. Statistical bulletin (2016). State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. 171 pp. (in Ukrainian).
4. *Key indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of 2014/15 school year*. Statistical bulletin (2015). State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. 169 pp. (in Ukrainian).
5. *Key indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of 2013/14 school year*. Statistical bulletin (2014). State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. 169 pp. (in Ukrainian).
6. *Key indicators of higher educational institutions of Ukraine at the beginning of 2012/13 school year*. Statistical bulletin (2013). State Statistics Service of Ukraine. Kyiv. 169 pp. (in Ukrainian).
7. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 liutoho 2017 r. N 53 “Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 kvitnia 2015 r. N 266”* (2016). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/53-2017-%D0%BF/paran2#n2> (in Ukrainian).
8. *Postanova Kabinetu ministriv Ukrayiny vid 29 kvitnya 2015 r. N 266 “Pro zatverdzhennya pereliku galuzej znan i specialnostej, za yakymy zdijsnyuyetsya pidgotovka zdobuvachiv vyshhoyi osvity”* (2015). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (in Ukrainian).
9. *Recommendation of the European Parliament and of Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning (2008/C 111/01)*. (2008). Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_988 (in Ukrainian).
10. *Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. (2014). Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (in Ukrainian).

11. *Recommendation of the European Parliament and of Council of 15 February 2006 on further European cooperation in quality assurance in higher education (2006/143/EC)*. (2006). Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0143>.

*Стаття: надійшла до редакції 10.11.2016
доопрацьована 29.11.2016
прийнята до друку 15.12.2016*

TRENDS AND PROBLEMS OF GEOGRAPHY DEVELOPMENT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION REFORM

Roman Lozynsky, Volodymyr Bilanyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko St., 41, UA – 79007 Lviv, Ukraine*

Changes in training geographers in Ukraine in the context of the reform of higher education are analysed. In particular, on the basis of materials of admission to universities in 2016 geographical specialization in the first year (*The Bachelor of Education*), modern tendencies and problems of geographic education in higher educational institutions of Ukraine are identified. Possibilities to university entrance on the geographical specialties in 2017, taking into account recent changes in education, are characterized.

Educational reform in Ukraine has strong effect on the training of the professional staff in geography in higher educational institutions. A new list of specialties, approved by the Ministry of Education and Science in 2015, does not include geography. Therefore, the number of students that started studying at the geographical specializations had significantly decreased in 2016. The average grade point of admitted students also had decreased. The number of students is highly dependent on the number of State-financed places allocated to the Ministry of Education and Science.

Altogether about 900 students entered the geographical specialties in 2016. Taras Shevchenko National University of Kyiv and Ivan Franko National University of Lviv are the largest training centers of the students admitted to geographical specialty. In the coming years, the further reduce of the prestige of geographical education is possible. To overcome the negative trends it is necessary to update the geography education according to the world requirements.

Key words: geography, Earth Sciences, secondary education, specialty, specialization, higher education institution.